

УДК 82.343

КУДРИК К. О.

ЛІТЕРАТУРА ЯК ВИД МИСТЕЦТВА В АСПЕКТІ ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

У статті розглядаються проблеми сучасного порівняльного літературознавства в контексті кризової доби постмодернізму. З'ясовується статус літератури як об'єкта компаративістських досліджень, а також причини девальвації літератури як виду мистецтва в їх контексті. Висвітлюється проблема визначення «природи літератури» і проведення демаркаційної лінії між літературою і нелітературою, а також встановлення критеріїв цієї демаркації.

Ключові слова: компаративістика, традиція, дегуманізація, постмодернізм, інтертекстуальність.

Епістемологічна криза межі ХХ–ХХІ століть оголила проблему зміни наукової парадигми в усіх сферах пізнання дійсності. Порівняльне літературознавство як галузь літературознавчої науки, пройшовши кілька етапів у своєму розвитку, на початку ХХІ віку на новій стадії еволюції, яка розгортається в атмосфері тотальної глобалізації світу, стоїть перед проблемою глибинного переосмислення не тільки наукових, а, можливо, і світоглядних засад у визначенні подальших шляхів розвитку, адже в умовах девальвації культури в постіндустріальному суспільстві постає загроза зникнення самого об'єкта дослідження – літератури. Процеси глобалізації спричинили свої наслідки в культурі постмодернізму не лише появою паралітератури як ерзацу літературно-художньої творчості, але й в обставинах втрати культурою логоцентризму призвели до нівелювання літератури як окремого виду мистецтва. Українська літературознавча компаративістика, як і світова в цілому, сьогодні стоїть не тільки перед проблемою нових наукових підходів щодо визначення об'єкта і методів

дослідження, але і перед проблемою формулювання аксіальної мети й аксіологічних критеріїв наукового літературознавчого дискурсу, позаяк у сучасній ситуації йдеться про кризу не лише епістемології, але й етики, естетики і, насамперед, про зникнення духовного чинника, чи не найпотужнішим генератором і ретранслятором якого в культурі завжди виступала художня література як одна з головних форм її існування.

Початок XXI століття позначився помітними здобутками українського порівняльного літературознавства. Назвемо найвизначніші. 2001 року виходить «Лексикон загального та порівняльного літературознавства» – довідник, який містить велику кількість дефініцій, що відтворюють розвиток літературознавчої компаративістики як науки [8]. 2006 року з'являється на сьогодні вже класична робота Дмитра Наливайка «Теорія літератури й компаративістика», де як актуальна визначається скерованість компаративістики на сучасну літературознавчу теорію, на глибинний взаємозв'язок двох галузей літературознавства, означених у назві [16]. А 2007 надруковано, парадигматично з нею пов'язану, за словами автора, «Компаративістику й історію літератури», адже професор Наливайко розглядає компаративістику як одну з трьох, «поряд з історією і теорією літератури», «основних літературознавчих дисциплін» [15, 3]. У працях Наливайка компаративістика висвітлюється як галузь проміжного характеру, яка у своєму поступі змінює вектори руху то до теорії літератури, то до її історії, що зумовлено оперуванням різними методиками дослідження, але має при цьому свою специфічну парадигму.

2007 року надруковано перший український підручник із компаративістики Василя Будного й Миколи Ільницького, завдання якого, за твердженням авторів, полягає у формуванні «уявлення про світовий літературний процес як систему національних літератур, загальнолюдська значимість яких вимірюється їхньою мистецькою та історичною унікальністю» [3, 5]. Олександр Брайко й Людмила Грицик указують на

«найновіші методологічні пропозиції» (інтертекстуальність, постколоніальні студії, літературна етноімагологія, архетипна критика, наратологія, феноменологія) і «застосування сучасних літературознавчих технологій» у вказаному підручнику [2, 424; 4, 98—99]. 2009 року реалізовано два наукові проекти НАН України: антологія «Сучасна літературна компаративістика: Стратегії і методи» [18] і колективна монографія «Національні варіанти літературної компаративістики» [17]. В антології у статтях провідних вчених світової компаративістики висвітлюються першорядні проблеми теорії й методики галузі. У монографії ці ж проблеми з'ясовуються в межах національних шкіл Франції, США, Німеччини, Великобританії, Іспанії, України, Росії, Польщі, Чехії, Словаччини. 2011 року побачила світ монографія Ігоря Лімборського «Світова література і глобалізація», в якій за допомогою новітніх методів компаративістики автор аналізує стан літератури в умовах глобалізації в аспекті проблем імагології, генології, інтермедіальності, перекладознавства [10].

Той корпус науково-дослідної літератури, що з'явився на теренах України в першу декаду ХХІ століття, безумовно свідчить про інтенсивний розвиток порівняльного літературознавства в нашій країні. І хоча проголошується скерованість на принцип збереження національної ідентичності, навіть побіжний огляд праць з української компаративістики дозволяє виділити провідну інтенцію, яка домінує над усіма іншими, – це культивування новітніх західних методологій як прагнення до модернізації галузі. Але, по-перше, новітніми ці методи були в останній чверті ХХ століття і, по-друге, вони є продуктом постмодерністського світогляду, який не дав позитивних пропозицій щодо виходу культури з кризи, радше довів усі кризові процеси до граничної межі, оскільки цей світогляд скерований не на створення нових цінностей, а на руйнацію старих, саме в межах цього культурного світогляду з'являється поняття

симулякра й відбувається руйнація каркаса літератури як системи естетичних, етичних, епістемологічних цінностей: автор-твір-читач. Ми в жодному разі не заперечуємо значущість і актуальність новітніх методологій, якими сьогодні оперує українська літературознавча компаративістика, але хотіли б поставити «дитячі питання»: що є найбільшою цінністю для науки, яка займається літературою? Які специфічні критерії, окрім загальнонаукових, обирає наука, що порівнює літературні явища? У цих простих питаннях намагаємося лише окреслити проблему, вивести її з тіні на осоння. Ця проблема сьогодні виникає лише на маргіналіях, але, на наш погляд, саме вона має бути найважливішою для порівняльного літературознавства, оскільки в системі трьох літературознавчих дисциплін, маючи завданням аналіз і порівняння літературних явищ, саме ця галузь наділена здатністю виявляти їх духовно-естетичну культурну цінність.

Сучасна епоха позначена розпадом цілісного погляду на світ, руйнуванням цивілізаційно-культурних парадигм мислення і світогляду. «Парадигма – це завжди більше, ніж просто корисна творча модель у науці, – пише сучасний філософ-антрополог і транспсихолог С. Гроф, – посередництвом впливу її філософії на особистість і суспільство у дійсності окреслюється світ. Залишається шкодувати, що ньютоні-картезіанська наука створила вельми негативний образ людини – якоїсь біологічної машини, що приводиться до руху інстинктивними імпульсами звірячої природи. У цьому образі немає справжнього визнання вищих цінностей, таких як духовне пробудження, почуття любові, естетичні потреби чи прагнення до справедливості. Усі вони розглядаються як похідні основних інстинктів або як компроміси, по суті чужі людській природі. Натомість їм протиставляються індивідуалізм, егоїстичність, конкурентність і принцип «виживання найбільш пристосованих», – усе це визнається природними і за своєю сутністю здоровими тенденціями» [5,

43—44].

Як бачимо, Станіслав Гроф підкреслює світоглядний характер наукової парадигми, її здатність впливати на формування образу світу й образу людини. Дмитро Наливайко вказує на те, що сучасний етап літературознавчої компаративістики означений відсутністю домінантної теоретико-методологічної парадигми, методологічним плюралізмом, корелятивним добі постмодернізму [14, 10]. Останнє зауваження щодо зумовленості плюралізму компаративістських досліджень постмодернізмом є суттєвим, оскільки йдеться про співвіднесеність наукових методів із культурним світоглядом, котрий генерує як одне з основоположних поняття «світ як хаос» [6, 764]. Напевне, парадигмальний плюралізм у межах конкретної галузі пізнання свідчить про внутрішню роздробленість – дискретність, фрагментарність її наукової картини світу.

Російський літературознавець-компаративіст Ігор Шайтанов стверджує, що засилля термінів є незаперечною ознакою ентропії гуманітарних наук [21, 630]. У сучасному українському порівняльному літературознавстві йдеться не лише про надмірне панування термінології, яке свідчить про його кризовий стан, але і про певну тенденцію щодо якісної зміни термінологічної лексики, що виявляє два кризові симптоми, пов'язані з розмиванням об'єкта дослідження, децентралізацією наукових розвідок.

По-перше, все частіше в роботах з порівняльного літературознавства трапляються наукові висловлювання на кшталт «сучасні літературознавчі технології» чи «глобальний проект імпортування культур», які надто промовисто говорять не просто про втрату філологічної чутливості щодо номінативної функції слова, а про всеосяжну дегуманізацію наукової сфери, яка має бути однією з перших серед гуманітарних дисциплін і яка має займатися, найперше, мистецтвом слова, тобто літературою. Подібна термінологічна лексика вказує, на наш погляд, на порушення конвенції

щодо кордонів наукового дискурсу: перехід філологічної науки з художньо-естетичного духовного простору в торгово-політичну інформаційну площину. Не викликає сумніву, що за умов подібного переходу мають радикально змінитися аксіологічні параметри наукового дискурсу: не лише критерії оцінювання об'єкта дослідження, а й сама шкала цінностей.

По-друге, вживання певних термінів нівелює ціннісний зміст літератури та її ідентичність як окремого специфічного виду мистецтва, за допомогою термінів література як аксіальний об'єкт дослідження витісняється на периферію. Вочевидь, децентралізація наукових розвідок є явищем кризового характеру для будь-якої сфери пізнання.

Так, І. Лімборський звертає увагу на те, що заклик «переспрямувати» компаративні дослідження з власне літератури на більш широкі культурні феномени змушує зробити Бернгеймера 1993 року парадоксальний висновок: «Література як феномен більш не перебуває у явному фокусі нашої дисципліни». Проте сам Лімборський робить не менш парадоксальний висновок з огляду проблем порівняльного літературознавства початку XXI століття: «Можливо, доречно перейти на назву «літературознавча компаративістика», обговоривши публічно різницю між нею і «порівняльним літературознавством», якщо, звичайно, така існує» [10, 21, 25]. На нашу думку, така різниця існує і вона принципова, оскільки якщо зробити наступний крок в удосконаленні термінології, то порівняльне літературознавство як компаративістика остаточно позбудеться свого безпосереднього об'єкта дослідження, позаяк попередні кроки в галузі розвитку термінологічного апарату підготували для цього ґрунт.

Передусім, ідеться про один із фундаментальних термінів сучасної компаративістики – «текст». На нівелюючий характер цього поняття звертає увагу І. Шайтанов, говорячи, що, на противагу вузькій

літературності традиційної компаративістики, сучасна започаткувала широкий культурологічний підхід, який оголосив літературу лише одним із текстів культури, водночас характерний для літератури текстуальний підхід було поширено на весь простір культури. Однак семіотична текстуальність виступає не лише як загальна природа мовленнєвих висловлювань, але й як сила, що позбавляє різні тексти їхньої особливості: особливе було принесене в жертву загальному [21, 636]. Як бачимо, поняття, означене терміном «текст», позбавило літературу її доміантної позиції в порівняльному літературознавстві, її ж заголовна роль у назві дисципліни залишається по суті формальною; відтак, висновки Бернгеймера й Лімборського не такі вже й парадоксальні, як здавалось на перший погляд, але, якщо прибрати літературу з назви дисципліни, навряд чи сама компаративістика зможе претендувати на місце однієї з трьох літературознавчих наук.

Великий нівелюючий потенціал має й інший стрижневий термін компаративістики – «інтертекстуальність». Завдяки йому з контексту порівняльного літературознавства зникає поняття традиції, фактично всі відмінності між різновидами творчих запозичень і взаємовпливів ігноруються та позбавляються авторства, стирається специфічна природа поетичного слова. Коли йдеться не про якість чи рівень запозичення, його естетичну доречність і творчо виправдану мету, а про бухгалтерський підрахунок у тексті різних моделей інтертекстуальності чи інтермедіальності, то не сумісні за рівнем художньої цінності твори потрапляють на один щабель, ба навіть твори Патріка Зюскінда можуть опинитися на кілька ступенів нижче від творів, скажімо, Віктора Пелевіна.

Цей приклад не голослівний, адже кращий твір живого класика Зюскінда «Повість про пана Зоммера» (1991) ще й досі не виведено на осоння, тому що з нього неможливо витягти інтертекстуальні структури, як це було зроблено з «Запахами», оскільки йдеться про глибинний

творчий діалог-полеміку з культурою німецького романтизму, насамперед із Гофманом, Фрідрихом, Вагнером і Ніцше, і про чітку авторську позицію в цьому духовно-естетичному діалозі, позаяк ні високий рівень цього мистецького діалогу, ні його імпліцитний характер не вкладаються в прокрустове ложе поняття інтертекстуальності.

Така ж доля спіткала роман «Солодка Даруся» ще одного живого класика Марії Матіос. Дослідники цього твору в гонитві за інтертекстуальністю не помітили, що в основі його архітектоніки закладено світовий взірець любовної лірики – ветхозавітну «Пісню пісень», і під цим кутом зору твір набуває принципово іншого звучання, ніж йому нав'язують, адже в романі Матіос звучить віра в непереможну життєдайну силу любові як вітальний потенціал української нації, її історії і культури.

Ще один приклад: живий класик Олександр Кушнер, до поетичної творчості якого прищеплюють поняття інтертекстуальності, вишукуючи й підраховуючи в текстах поета інтертекстуальні структури, тимчасом як увесь його поетичний доробок – це «поліфонія різних голосів» (Лотман), плодотворний діалог не задля мистецької гри і демонстрації широти авторського інтелектуалізму, а заради збереження тяглості творчої продуктивної традиції, збереження естетичного, етичного, епістемологічного начал, зведених у поетичному творі в їх органічній цілісності як духовного стрижня культури. За нав'язуванням поезії Кушнера інтертекстуальності втрачається головна її інтенція, спрямована на відновлення шекспірівського «розірваного зв'язку часів», адже інтертекстуальність принципово не скерована на це відновлення.

З огляду на сказане зазначимо, що, коли засновник тартуської школи структуралістів-семіотиків Юрій Лотман, аналізуючи вірш Іннокентія Анненського «Ще лілеї», говорить, що в семантичній структурі цього поетичного тексту «монолог виявляється полілогом, а єдність складається

з поліфонії різних голосів, промовляючи на різних мовах культури», вчений говорить не про інтертекстуальність чи форми комунікації, а про специфічну природу поетичного слова, адже «поза поезією така структура зайняла би багато сторінок» [11, 113]. Поняття інтертекстуальності лише констатує сукупність текстів у тексті, який розглядаємо, але нічого не говорить про природу літератури, унікальну здатність поетичного слова – обмежений площиною тексту і художньою формою мистецький простір структурувати в неосяжний універсум – світ як ціле і навіть множину світів.

Однак проблема виявлення специфічної природи літератури ще в покоління науковців, яке заклало підґрунтя теорії й методології постмодернізму, була вельми актуальною.

Польський феноменолог Роман Інгарден, досліджуючи природу різних видів мистецтва в своїх студіях з естетики 1930-х років, намагається визначити феномен літератури. У цьому контексті він говорить про літературно-естетичне явище, яке виникає за певних умов у процесі реценції і містить у собі те, що втілює істинне «призначення» творів художньої літератури. Пролити світло на ці сутнісні літературно-естетичні явища, на його думку, можуть дві переплетені і такі, що взаємодіють, дослідницькі лінії: одна пов'язана зі сферою естетики, інша – з поетикою, наукою про літературу [7, 91].

Інгарденівська концепція мала вплив на «Теорію літератури» (1949) американських теоретиків літератури і компаративістів Рене Веллека і Остина Уоррена, які стверджують: «Найбільш простим методом вирішення питання про природу літератури є розмежування функцій мови і визначення специфіки мови літератури. Мова – так само матеріал літератури, як камінь чи бронза – матеріал скульптури, фарби – живопису, а звуки – музики. Проте слід пам'ятати, що мова – не просто інертний матеріал, як камінь, але, у свою чергу, – творіння людини і тому несе в

собі культурний спадок тої чи іншої мовної групи» [20, 39].

Однак для наступного покоління компаративістів це питання стає вже не простим. Французький структураліст Цветан Тодоров у статті «Поняття літератури» (1987) намагається дати відповідь на питання «що таке література?», у певній мірі апелюючи і до визначення «природи літератури» Веллека і Уоррена, проте залишає його відкритим, переформулювавши в питання «що відрізняє літературу від того, що не є нею?» [19, 5; 17].

Те саме питання, але в зворотному ракурсі в розвідці «Специфіка літератури» (1965) дещо раніше від Веллека і Уоррена ставить представник польської теорії літератури і компаративістики Генрік Маркевич: «Визначення специфіки художності літератури, її своєрідності, відмінності від усього іншого, створеного мовою, мало б допомогти провести межу між літературою і нелітературою, а тим самим – встановити коло літературних досліджень» [12, 69].

Чи визначення специфіки літератури допоможе вирішити проблему демаркації, чи вирішення проблеми демаркації допоможе вирішити проблему визначення специфіки літератури? Яким би чином не ставилося питання, безсумнівним є те, що воно пов'язане з визначенням напрямків дослідження порівняльного літературознавства.

Вочевидь, означена демаркація як установлювання межі між літературою і нелітературою може відбуватися за різними критеріями, але такими, що генетично пов'язані зі специфічною, притаманною лише літературі як виду мистецтва природою. З'ясування цих критеріїв, на нашу думку, дозволить повернути втрачений статус літератури. Ми говоримо не лише про статус естетичний, але про онтологічний статус літератури як глибинну внутрішню її властивість, яка, власне, і є головною ознакою, що відрізняє літературу від інших видів мистецтва. Її особне місце серед інших видів мистецтва зафіксовано нашою свідомістю і передано в мові,

адже, коли ми визначаємо культурологічну парадигму духовної діяльності людини, говоримо: «філософія, наука, література і мистецтво», – завжди відділяючи літературу від інших видів мистецтва в окрему галузь естетично-духовної діяльності людства.

Шотландський філософ Елесдеа Макінтайр у книзі «Після чесноти: Дослідження з теорії моралі» (1981) висуває надзвичайно цікаву для літературознавства концепцію: в усіх культурах – грецькій, середньовічній чи культурі Відродження, де моральне мислення і дії структувалися відповідно певній схемі, яку Макінтайр називає класичною, головним засобом морального виховання виступала оповідь, що сягає корінням гомерівської традиції героїчного епосу. Ідеться про концептуальну схему моралі з трьох елементів: 1) концепція того, що вимагає суспільна роль, виконувана кожним індивідом; 2) концепція чеснот і добродійностей як якостей, що дозволяють індивіду виконувати те, що вимагає від нього ця роль; 3) концепція людського існування, концепція людини, вразливої перед долею і смертю. Каркасом для цієї схеми виступає форма наративу, оповіді, втілена в моральному житті індивідів і в колективній соціальній структурі [13, 169; 179–180].

Спираючись на концепцію Макінтайра, стверджуємо, що архаїчні нарративні тексти містили в собі онтологічний каркас, в якому епістемологія, етика й естетика склали гармонійно зрівноважене онтологічне ціле як істину, добро і красу. Отже, література в первісному своєму вигляді мала синкретичну функцію введення людини у світ як космос і соціум, яка не розчленовувалась на окремі функції: пізнання світу, навчання чеснотам чи отримання естетичної насолоди. Синкретична функція оповіді мала на меті примирення людини з долею і смертю, надаючи літературі онтологічного статусу. Онтологічний каркас наративу зламав Ніцше, не дарма класики постструктуралізму і деконструктивізму Мішель Фуко, Жак Дерріда, Поль де Ман, Жиль Дельоз підкреслюють

зв'язок своїх концепцій з філософією Ніцше, а філософ-екзистенціаліст, представник «київської школи» релігійної філософії Микола Бердяєв уважає, що саме в філософії Ніцше відбувся фатальний перехід від гуманізму до антигуманізму, відтак, Ніцше є ключовою постаттю в кризових процесах дегуманізації культури [1, 168].

З огляду на втрату літературою онтологічного статусу в ході більш ніж столітнього розгортання процесів дегуманізації культури, ми вважаємо, що лінію демаркації слід проводити між поняттям культури і антикультури, як це робить у своєму компаративістському дослідженні жанру фантастики «Фантастика і футурологія» (1970) Станіслав Лем, уводячи поняття «антикреації», яке дозволяє виділити з літератури твори, котрі «встановлюють «новий світ» – світ антикультури» [9, 41]. Отже, лінія демаркації має пролягати, передусім, між літературою, яка створює світ, спираючись на тисячолітні здобутки духовної культури людства, і літературою, що створює антисвіт і для якої «культура невід'ємно потрібна для того, щоб могла бути реалізованою її антитеза» [9, 41]. Межа, визначена за таким критерієм, змушує серйозно замислитися, по який бік демаркаційної лінії мають опинитися, наприклад, твори живого класика інтертекстуальності Юрія Андруховича.

Навіть побіжний погляд на ситуацію, в якій опинилися гуманітарні сфери пізнання, дозволяє зробити висновок про тотальну її дегуманізацію. Процеси нівелювання й девальвації охопили глибинні ментальні шари наукової свідомості. Так, релігієзнавство сьогодні не займається релігією як світоглядом, аксіальним і аксіологічним поняттям якого є Божество; психологія вже давно не займається аксіальним і аксіологічним для неї поняттям «Псіхе» – душею.

Порівняльне літературознавство нині перетворилося на компаративістику, відкинувши на периферію заголовну свою складову – літературу. На нашу думку, криза полягає, насамперед, у тому, що в

конгломераті новітніх теорій і методів розчиняються й зникають об'єкт дослідження і його магістральна мета, відтак, глибина наукова, а розгортання вшир створює ситуацію «без берегів», у якій у край необхідно шукати аксіологічні орієнтири. Оскільки йдеться про гуманітарну сферу естетичної спрямованості, ці орієнтири мають бути не лише генетично пов'язаними з «природою літератури», а й духовно й естетично цінними для культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердяев Н. А. Судьба человека в современном мире : К пониманию нашей эпохи / Николай Александрович Бердяев // Бердяев Н. А. Дух и реальность / вступ. ст. и сост. В. Н. Калюжного. — М. : АСТ; Харьков : Фолио, 2003. — С. 157—226.
2. Брайко О. Українська компаративістика другої половини ХХ – початку ХХІ ст. / О. Брайко // Національні варіанти літературної компаративістики / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; Д. С. Наливайко, Т. Н. Денисова, О. В. Дубініна та ін. — К. : Стило, 2009. — С. 386—438.
3. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник : у 2 ч. / Василь Будний, Микола Ільницький. — Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. — 280 с.
4. Грицик Л. Порівняльне літературознавство: напрями руху / Л. Грицик // Слово і час. — 2008. — № 3. — С. 97—99.
5. Гроф С. За пределами мозга : Рождение, смерть и трансценденция в психологии / Станислав Гроф ; под общ. ред А. Дегтярева ; пер. с англ. А. Андрианова, Л. Земской, Е. Смирновой. — 2-е изд. — М. : АСТ, 2001. — 504 с.
6. Ильин И. П. Постмодернизм / И. П. Ильин // Литературная

- енциклопедія термінів и понятьий / под ред. А Н. Миколюкіна. — М. : Интелвак, 2001. — С. 764—766.
7. Ингарден Р. Исследования по эстетике / Роман Ингарден ; пер. с пол. А. Ермилова, Б. Фёдорова. — М. : Изд-во иностранной литературы, 1962. — 572 с.
  8. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова. — Чернівці : Золоті литаври, 2001. — 636 с.
  9. Лем С. Фантастика и футурология : в 2 кн. / Станислав Лем ; под ред. В. И. Борисова ; пер. с пол. Е. П. Вайсброт. — М. : АСТ : Ермак, 2004. — Кн. 2. — 667 с.
  10. Лімборський І. В. Світова література і глобалізація / Ігор Валентинович Лімборський. — Черкаси : Брама-Україна, 2011. — 192 с.
  11. Лотман Ю. М. Анализ поэтического текста. Структура стиха / Юрий Михайлович Лотман. — Л. : Просвещение, 1972. — 272 с.
  12. Маркевич Г. Основные проблемы науки о литературе / Генрик Маркевич ; пер. с пол. — М. : Прогресс, 1980. — 376 с.
  13. Макинтайр А. После добродетели : Исследования теории морали / Аласдер Макинтайр ; пер. с англ. В. В. Целищева. — М. : Акад. проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2000. — 384 с.
  14. Наливайко Д. С. Інтродукція / Д. С. Наливайко // Національні варіанти літературної компаративістики / НАН України ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка ; Д. С. Наливайко, Т. Н. Денисова, О. В. Дубініна та ін. — К. : Стилос, 2009. — С. 5—18.
  15. Наливайко Д. С. Компаративістика й історія літератури / Дмитро Сергійович Наливайко. — Харків : Акта, 2007. — 425 с.
  16. Наливайко Д. С. Теорія літератури й компаративістика / Дмитро Сергійович Наливайко. — К. : Києво-Могилянська академія, 2006. — 347 с.

17. Національні варіанти літературної компаративістики / НАН України ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка ; Д. С. Наливайко, Т. Н. Денисова, О. В. Дубініна та ін. — К. : Стилос, 2009. — 750 с.
18. Сучасна літературна компаративістика : Стратегії і методи. Антологія / за ред. Д. С. Наливайка. — К. : Києво-Могилянська академія, 2009. — 488 с.
19. Тодоров Ц. Поняття літератури та інші есе / Цветан Тодоров ; пер. з фр. Є. Марічева. — К. : Києво-Могилянська академія, 2006. — 162 с.
20. Уэллек Р. Теория литературы / Рене Уэллек, Остин Уоррен ; пер. с англ. А. Зверева, В. Харитоновна, И. Ильина. — М. : Прогресс, 1978. — 328 с.
21. Шайтанов И. О. Компаративистика и/или поэтика : Английские сюжеты глазами исторической поэтики / Игорь Олегович Шайтанов. — М. : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2010. — 656 с.

КУДРИК Е. А.

ЛИТЕРАТУРА КАК ВИД ИСКУССТВА

В АСПЕКТЕ СРАВНИТЕЛЬНОГО ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ

В статье рассматриваются проблемы современного сравнительного литературоведения в контексте кризисной эпохи постмодернизма. Выясняется статус литературы как объекта компаративистских исследований, а также причины девальвации литературы как вида искусства в их контексте. Освещается проблема выявления «природы литературы» и проведения демаркационной линии между литературой и нелитературой, а также установления критериев этой демаркации.

Ключевые слова: компаративистика, искусство, дегуманизация, постмодернизм, интертекстуальность, традиция, поэтика, эстетика,

природа литературы.

KUDRYK K.

**LITERATURE AS A KIND OF ART IN THE COMPARATIVE
ANALYSIS**

The article entitled «Literature as a kind of art in the comparative analysis», is devoted to the problems of modern comparative literal knowledge. The author defines the status of literature that is considered as a subject of comparative research. The author presents the definition of the nature of literature.

Key words: comparative methods, art, postmodernism, tradition, poetics.

Стаття надійшла до редколегії 17.11.2012 р.

